

ВІД ЗАРОДЖЕННЯ – ДО АКАДЕМІЧНОГО ІСНУВАННЯ

Саме такий висновок можна зробити, прочитавши монографію директора Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН, члена-кореспондента НААН В. А. Вергунова «Сільськогосподарська дослідна справа в Україні».

Це 68-а книга заснованої ним у 2001 році історико-бібліографічної серії «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії».

У книзі, що нараховує 416 сторінок, розкрито основні аспекти розвитку вітчизняної сільськогосподарської науки та дослідної справи у світовому контексті, що охоплюють період другої половини ХІХ – початку ХХІ століть.

Розуміючи важливе значення науки в поступальному розвитку, кожна країна світу вишуквала найбільш оптимальні форми поєднання власних потреб із дослідницькою думкою. Це в повній мірі стосується й України, де і нині сільське господарство є провідною галуззю держави. І які б завдання не ставила держава перед аграрним виробництвом, вони вирішувалися шляхом тісного поєднання багатоговікового практичного досвіду і новітніх наукових розробок.

Незважаючи на сформований свого часу негативний імідж релігії в розвитку науки, саме вона заклала підвалини для еволюції наукової думки, у тому числі й аграрної. І відбувалося це, насамперед, завдяки створенню бібліотек як осередків знань при постійно діючих храмах. Актуальним у цьому контексті є біблійний вислів: «Хто обробляє землю свою, той хлібом насичується, хто ж за марницею гониться, той позбавлений розуму».

Наукові підходи до ведення сільського господарства на території сучасних українських земель мають тисячолітню історію. Якщо ж говорити про організацію галузевої науки в сучасному баченні, то її витоки йдуть із Полтавщини, від часу створення у м. Лубни імператорським Указом від 1721 року «Польової аптеки Малоросії» у вигляді «плантації лікарських трав».

Із метою координації наукових досліджень у країні в 1837 році засновано Учений комітет у межах дії Міністерства державного майна.

Саме його діяльність за широкої підтримки існуючої на той час розгалуженої мережі сільськогосподарських товариств, а також ініціативи земств сприяла створенню у 1884 році першої в країні постійно діючої дослідної установи – Полтавського дослідного поля.

Як довів час, «російський, а тепер уже український Ротамстед» не випадково виник на одному з нинішніх славних символів країни – чорноземях Полтавщини.

Заснування Полтавського дослідного поля (а пізніше станції) практично стало першоосновою класичної сільськогосподарської дослідної справи.

Як відмічав до 25-річного ювілею Полтавської дослідної станції академік Д. М. Прянішніков, «саме на ній вперше у світі прийшли до думки, що подальше підвищення продуктивності сільськогосподарських рослин можливе не тільки за рахунок впливу на ґрунти, а й на саму рослину». Для свого часу це відкриття мало світове значення.

Другим, але, мабуть, першим за значенням, стала діяльність спеціалістів станції з розвитку вітчизняного наукового або, інакше, морфолого-генетичного ґрунтознавства, до якого, крім геніального вченого-ґрунтознавця В. В. Докучаєва, має відношення не менш видатний науковець В. І. Вернадський. Це дало можливість становленню ґрунтознавства як окремої галузі знань і

стало підґрунтям переходу аграрної науки з прикладних до розряду фундаментальних. Це лише окремі штрихи, що характеризують розвиток вітчизняної сільськогосподарської науки.

У цілому ж в десяти розділах автором здійснено глибокий аналіз науково-організаційних етапів становлення аграрної галузі, визначено внесок провідних вчених-аграріїв у розвиток фундаментальних і прикладних досліджень.

Монографія, що побачила світ у видавництві «Аграрна наука», є підсумком майже 17-річної пошукової роботи Віктора Анатолійовича Вергунова, розпочатої ще на аматорських засадах у НДІ землеробства УААН і продовженої у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН, починаючи з кінця 2000 року.

Досить важливим є власне визначення автора сьогоденного, у всеохоплюючому вигляді, розуміння сільськогосподарської дослідної справи, а саме «глибоке і всебічне вивчення у спеціалі-

зованих дослідницьких інституціях агрономічних, зоотехнічних й інших сільськогосподарських явищ, що здійснюються у природних і спеціально створених умовах із використанням відповідних методик та інструментарію з метою відпрацювання найдоцільніших шляхів і підходів до підвищення культурного рівня сільського господарства, а також пошуку інших засобів і способів для надання науково-практичної допомоги аграрному виробництву з метою отримання як найбільшої кількості, так і кращої якості екологічно-збалансованої сільськогосподарської продукції».

Книга В. А. Вергунова «Сільськогосподарська дослідна справа в Україні» розрахована на науковців, істориків, фахівців аграрної науки, студентів вузів аграрного профілю III–IV рівнів акредитації, всіх, хто цікавиться історією вітчизняної сільськогосподарської науки.

Микола Опара,

*проректор із науково-педагогічної, наукової роботи
Полтавської державної аграрної академії,
кандидат сільськогосподарських наук, Заслужений
працівник сільського господарства України*